

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 47 Volume: 9 Issue: 47

Aralık 2016 December 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ DAVRANIŞLARININ EBEVEYNLİK UYGULAMASI VE
BAZI DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE İNCELENMESİ***
**AN INVESTIGATION OF PRESCHOOL CHILDREN'S BEHAVIORS IN RELATION TO PARENTING
PRACTICES AND DEMOGRAPHICS**

Aysel TÜFEKÇİ AKCAN**

Ümit DENİZ***

Öz

Çocukların olumlu davranış kazanmalarında ve sağlıklı birer birey olarak gelişmelerinde önemli etkenlerden biri ebeveyn disiplini uygulamalarıdır. Araştırma, okul öncesi eğitim hizmetinden yararlanan çocukların davranışlarının, annelerinin kullandıkları disiplin yöntemleri ve bazı demografik özelliklerine göre incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara ili Yenimahalle ilçesinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuklar ve anneleri oluşturmuştur. Ebeveynlik Ölçeği, Bilgi Toplama Formu ve Davranış Derecelendirme Ölçekleri ile elde edilen verilerin analizinde t-testi, Kruskal Wallis H testi ve Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Çocuk davranışları ile ebeveynlik uygulaması arasında ilişki saptanmıştır. Çocuk cinsiyeti, ailede yaşayan çocuk sayısı, çocuğa bakan kişi, ailenin ortalama aylık geliri, anne ve baba öğrenim düzeyi ve anne işi ile çocuk davranışları arasında ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne Disiplin Uygulamaları, Okul Öncesi Eğitim, Çocuk Davranışları.

Abstract

One of the major factors influencing children's gaining desired behaviors and their development as healthy individuals is parental disciplinary practices. The purpose of this study is to investigate preschool children's behaviors in relation to their mothers' disciplinary practices and to some of the demographic characteristics. The mothers and their 48-72 months-old children attending to a preschool education program within the Yenimahalle district in Ankara composed the population of the study. The data collected via the Information Collection Form, the Parenting Scale, and the Behavior Rating Scale were analyzed using t-test, the Kruskal Wallis H test and the Mann Whitney U test. A relationship is found between the mothers' disciplinary practices and the children's behaviors. In addition, a relation is found between the children's behavior and the child's gender, the number of children in the family, the person taking care of the child, the family's monthly income in average, the parents' education level, and the mothers' work.

Keywords: Maternal Disciplinary Practices, Preschool Education, Child Behaviors.

1. GİRİŞ

Aile, çocukların bireyselleşme ve sosyalleşme sürecinde ilk öğrenme ortamını teşkil etmektedir. Aile ortamında çocuk, anne, baba ve diğer yakınlarla olan ilişkileri aracılığı ile belirli davranış alışkanlıkları edinir. Bu anlamda aile içi ilişkilerin, çocukta istendik davranış kazandırılmasında büyük önemi vardır. Çocukların olumlu davranış kazanmalarında ve sağlıklı birer birey olarak gelişmelerinde önemli etkenlerden biri ebeveyn disiplini uygulamalarıdır. Disiplin, yetişkinlerin, çocukta olumlu davranış geliştirmeye ve karşılaşılan olumsuz davranışların ortadan kaldırılmasına yönelik genel tutum ve davranışlarını ifade eder (Deniz, 2011). Disiplinin en önemli amacı, kendi kendini denetleyebilme yeteneğini geliştirerek bireyin sağlıklı tutumlar edinmesine yardımcı olmaktır (Ada ve Çetin, 2002; Dinçer, 2000; Marshall, 2005; Yavuzer, 2004).

Yapılan araştırmalar ebeveyn disiplini uygulamalarının birçok faktörden etkilendiğini göstermektedir. Çocuğun davranışları, yaşı ve cinsiyeti (Deniz Kan, 2008; Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007; Socolar, Savage ve Evans, 2007; Tahiroğlu ve diğ., 2009), anne babanın yaşı, öğrenim seviyesi ve cinsiyeti (Deniz Kan, 2008; Rodriguez, 2008; Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007; Tahiroğlu ve diğ., 2009), anne babanın kendi çocukluklarında maruz kaldıkları disiplini uygulamaları (Kutlu ve diğ., 2007) ve ebeveynlik ile ilgili algı ve bilgi düzeyleri (Dix, Ruble ve Zambarano, 1989; Morawska, Winter ve Sanders, 2009; Rodriguez, 2008) disiplini uygulamalarını etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bunlara ek olarak araştırmalar, kültür, toplumsal sınıf, etnik köken, dini inanç, yaşanan mahalle gibi makro faktörlerin de disiplini uygulamalarını

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri kapsamında yapılan *Ebeveynlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması ve Anne Disiplini Uygulamalarının Çocuk Davranışları ile İlişkisinin İncelenmesi* adlı projeden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı

etkilediğini göstermektedir (Aksoy, Kılıç ve Kahraman, 2009; Çatay, Allen ve Samstag, 2008; Gunnoe, Hetherington ve Reiss, 1999; Koch, 2008; Kotchick ve Forehand, 2002; Özdikmenli-Demir ve Sayıl, 2009; Pearce ve Axinn, 1998; Rodriguez, 2008; Schulze ve diğ., 2002; Yağmurlu, Sanson ve Köymen, 2005).

Gander ve Gardiner (2010) ebeveyn disiplin uygulamalarını olumsuz yaklaşım ve olumlu yaklaşım olmak üzere iki ana başlık altında ele alır. Olumlu yaklaşım istenlik davranışların tekrarı ve pekiştirilmesi için uygulanan yöntemleri ifade eder ancak kısa vadede sonuç vermez, tutarlı ve sabırlı olmayı gerektirir. Olumsuz yaklaşım ise istenmeyen davranış karşısında uygulanan disiplin yöntemlerini ifade eder. Cezalandırma, eleştirme, rüşvet verme gibi olumsuz tepkiler kısa vadede etkili gibi görünse de çocuğun benlik saygısını zedeleyebilir ve istenmeyen davranışa dikkat çekerek pekiştirilmesine neden olabilir. İlgili araştırmalar, ebeveynlerin istenmeyen davranışların engellenmesinde yetersiz kaldıklarını (Kircaali-İftar, 2004) ve kısa vadeli sonuç alma amacıyla olumsuz tepkiler verme yoluyla disipline etme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Aydın, 2007; Gander ve Gardiner, 2010; Humphreys, 1998; Marshall, 2005; Yavuzer, 2004).

Araştırmalar, ebeveynlerin genel tutum ve disiplin uygulamalarının çocuğun kişilik ve sosyal gelişimini (Guajardo, Snyder ve Petersen, 2009) ve akademik performansını (Chao, 2001; Koch, 2008) etkilediğini göstermektedir. Ebeveyn disiplin uygulamaları çocuğun benlik saygısını doğrudan etkileyen faktörler arasındadır (Bahçivan ve Gençöz, 2005). Olumsuz disiplin yöntemleri nedeni ile benlik saygısı düşen çocuklarda içe yönelik ve dışa yönelik davranış problemleri görülebilmektedir. Pek çok araştırmada, ebeveyn disiplin uygulamaları ile çocukta içe veya dışa yönelik davranış problemleri arasında bir ilişki olduğu görülmüştür (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010; Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; Amuwo ve diğ., 2004; Brenner ve Fox, 1998; Deater-Deckard ve Dodge, 1997; Gershoff ve diğ., 2010; Kerr ve diğ., 2004; Laskey ve Cartwright-Hatton, 2009; Meteyer ve Perry-Jenkins, 2009; O'Leary, Slep ve Reid, 1999; Rhoades ve O'Leary, 2007; Richerson, 2007; Rodriguez ve Eden, 2008; Sübaşı ve Şehirli, 2010). Ayrıca olumsuz ebeveyn yaklaşımları, çocuklarda, güvensizlik, sorumsuzluk, düşmanca hissetme gibi negatif duygular yaratmakla birlikte, çocukların otoritenin olmadığı zamanlarda olumsuz davranışlarına ya da eleştirilere uygun davranışlar sergilemelerine zemin hazırlayabilmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2010; Humphreys, 1998; Marshall, 2005; Yavuzer, 2004).

Austin ve Sciarra (2012) literatürde çocuklarda davranış sorunlarına yol açan faktörlerin genellikle biyolojik etmenler ve psiko-sosyal etmenler şeklinde ele alındığını belirtmektedir. Biyolojik etmenler genetik yapı, hormonlar, sinir sisteminde işlev bozuklukları, doğum öncesinde toksine maruz kalma gibi faktörleri içermektedir. Psiko-sosyal etmenler ise ebeveynlik uygulamaları ve aile içi çatışma ve şiddet ortamı, akran ilişkileri ile geniş sosyal çevre ve sosyo-ekonomik durum gibi faktörleri içermektedir.

Araştırmalar okul öncesi dönemin, çocuklarda davranış sorunlarının tespiti ve gerekli önlemlerin alınması bakımından kritik bir dönem olduğuna dikkat çekmektedir (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010; Karaca, Gündüz ve Aral, 2011; Sübaşı ve Şehirli, 2010). Zira çocuklarda davranış sorunları en çok okul öncesi dönemde görülmektedir. Bu durum, kısmen çocukların gelişimsel özelliklerinden, kısmen ise aile ortamından çıkıp yapılandırılmış kurumsal ortama giren çocukların uyum sorunu yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Okul ortamında çocuk aile ortamında sahip olduğu biricik konumunu yitirmekte, yetişkin ilgisini diğer çocuklarla paylaşmak zorunda kalmakta ve daha önce maruz kalmadığı yeni davranış kurallarına tabi tutulmaktadır. Ne var ki bu dönemde ortaya çıkan davranış sorunları çocukların akranları tarafından dışlanmalarına ya da reddedilmelerine neden olabilmektedir (Gülay, 2010). Akran reddine ya da dışlanmaya, bu yaş grubu çocuklar gerekli destek sağlanmadığı takdirde, yine içe ya da dışa yönelik sorunlu davranışlarla karşılık verme eğilimindedirler. Bu durum çocukların bir yandan olumlu akran etkileşiminden ve dolayısı ile sosyal beceri kazanma ve kazandıkları becerileri pratiğe dökme imkânından mahrum kalmalarına, bir yandan da okula ilgisizlik ve uyum sorunları yaşamalarına neden olabilmektedir. Okul öncesi dönemde görülen davranış sorunları çocuklarda okul başarısı sorunları yanı sıra psikolojik ve sosyal sorunlara da yol açabilmektedir (Karaca, Gündüz ve Aral, 2011). Sübaşı ve Şehirli (2010: 800) "okul öncesi dönemde, yaş ve gelişim döneminin belirgin özellikleri olarak görülen istenmeyen davranışların kalıcı hale gelmemesi ve kritik dönemde çözümlenmesi, ileride çocuğun ruh sağlığının iyi olabilmesi için önemli" olduğunu vurgulamaktadır.

Bu çalışma okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranışlarının olumsuz ebeveyn uygulamaları ve bazı demografik özelliklere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Anne olumsuz disiplin uygulamaları ile çocuk davranışları arasında bir ilişki var mıdır?
2. Çocukların davranışları, çocuğun cinsiyeti, doğum sırası, geçmiş okul deneyimi, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi, ailedeki çocuk sayısı, okula gitmeden önce çocuğa bakan kişi, ailenin ortalama aylık geliri ve algılanan sosyoekonomik düzeyi, aile yapısı, annenin medeni durumu, anne

ve babanın yaşı, öğrenim düzeyi ve çalışma durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma, anne disiplin yöntemleri ile çocuk davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi boyutuyla ilişkisel bir çalışma niteliğindedir. Değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyerek açıklamaya çalışan araştırmalar ilişkisel araştırmalardır (Sümer, Demirutku ve Özkan, 2005). Araştırmacılar olası ilişkileri araştırarak olguyu daha iyi anlayabilmektedirler (Büyüköztürk ve diğ., 2009).

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Ankara ili Yenimahalle ilçesinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ve anneleri oluşturmuştur. Araştırmada örnekleme belirlemek amacı ile küme örnekleme ve tabakalı örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Bunun için öncelikle Yenimahalle ilçesindeki ilköğretim okulları ve bağımsız anaokulları listelenmiştir. Bu okullara devam eden 48-72 aylık çocukların toplam sayısı (5648) belirlenmiştir. Listelenen okullardan seçkisiz örnekleme yöntemi ile okullar seçilmiştir. Bu okullardan toplam 568 çocuk ve annesi araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak amacı ile "Bilgi Toplama Formu", "Ebeveynlik Ölçeği" ve "4-5 Yaş Çocuklarında Davranış Derecelendirme Ölçeği" kullanılmıştır.

Bilgi Toplama Formu

Araştırmaya katılan anneler ve 48-72 aylık çocuklarına ilişkin bilgileri toplamak amacı ile "Bilgi Toplama Formu" kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan formda; anne ve babanın yaşı, öğrenim düzeyi, işi, sosyoekonomik düzeyi, çocuğun cinsiyeti gibi sorulara yer verilmiştir.

Ebeveynlik Ölçeği (EÖ)

Tüfekci ve Deniz (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan Ebeveynlik Ölçeği, Arnold ve diğ. (1993) tarafından 18-48 aylık çocukların ebeveynlerinin olumsuz disiplin uygulamalarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Orijinal ölçek 1-7 ölçekli likert türünden toplam 30 madde ve *gevşek tutum*, *aşırı tepkisel tutum* ve *sözel tepki* olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Arnold ve diğ. (1993) ölçeğin alfa katsayısını *gevşek tutum*, *aşırı tepkisel tutum*, *aşırı sözel tepki* alt boyutlarında ve toplamda sırası ile .83, .82, .63, .84 olarak belirtmişlerdir.

Ölçeğin psikometrik özellikleri ve faktör yapısı birçok araştırmacı tarafından farklı demografik özellikler sergileyen örneklemeler üzerinde test edilmiştir. Bu çalışmaların birinde ölçeğin orijinal faktör yapısına uygunluk tespit edilirken (Arney ve diğ., 2008), diğerlerinde ölçeğin, *aşırı gevşek tutum* ve *aşırı tepkisel tutum* olmak üzere iki faktörlü bir yapı sergilediği görülmüştür (Collett ve diğ., 2001; Freeman ve DeCoursey, 2007; Harvey ve diğ., 2001; Irvine ve diğ., 1999; Karazsia, van Dulmen ve Wildman, 2008; Reitman ve diğ., 2001; Steele ve diğ., 2005). Rhoades ve O'Leary (2007) ise ölçeğin *aşırı gevşek tutum*, *aşırı tepkisel tutum* ve *saldırgan tutum* olmak üzere Arnold ve diğ. (1993) modelinden farklı bir üç faktörlü yapı sergilediğini tespit etmişlerdir.

Türkçeye uyarlanan ölçeğin, Rhoades ve O'Leary (2007) tarafından önerilen üç faktörlü modeli doğruladığı görülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik analizi sonuçlarına göre Cronbach Alfa değeri ölçek geneli için .74, *aşırı gevşek tutum* için .58, *aşırı tepkisel tutum* için .65 ve *saldırgan tutum* için ise .64'dür (Tüfekci ve Deniz, 2014). Güvenirlik değerleri ölçeğin anne olumsuz disiplin uygulamalarını ölçmede kabul edilebilir psikometrik özellikte olduğunu göstermektedir. Ölçekten alınan puanın yükselmesi olumsuz ebeveynlik uygulamalarının fazla olduğunu yansıtmaktadır.

4-5 Yaş Çocuklarında Davranış Derecelendirme Ölçeği (DDÖ)

Arı ve Çağdaş (1999) tarafından geliştirilen "4-5 Yaş Çocuklarında Davranış Derecelendirme Ölçeği - DDÖ" toplam 40 maddeden ve *işbirliği* ve *sosyal ilişkiler* olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan alt boyutların her biri 20 madde içermektedir. Okul öncesi dönem çocukları için hazırlanan ve öğretmenler tarafından doldurulması gereken ölçeğin puanlanması 5'li derecelendirme ölçeğine uygun olarak düzenlenmiştir. Ölçekten alınan puanların yüksek olması olumlu davranışların varlığını yansıtmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması uzman değerlendirmeleri arasındaki tutarlılık ve testin aralıklı tekrarı tekniği ile yapılmıştır. Ölçeğin işbirliği alt boyutu için r: .79, sosyal ilişkiler alt boyutu için r: .81 olarak hesaplanmıştır (Arı ve Çağdaş, 1999).

DDÖ'nin bu çalışmanın örnekleminde elde edilen veriler çerçevesinde güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Ölçeğin geneline ait güvenilirlik katsayısı .97, işbirliği alt boyutuna ait güvenilirlik katsayısı .95 ve sosyal ilişkiler alt boyutuna ait güvenilirlik katsayısı ise .94'tür.

Verilerin Analizi

Bilgi Toplama Formu, EÖ ve DDÖ ile elde edilen veriler SPSS paket programı ile değerlendirilmiştir. Öncelikle betimsel olarak bilgi toplama formunda yer alan her bir soruya verilen

cevapların yüzde ve frekansları elde edilmiştir.

DDÖ'nin araştırma örnekleminde elde edilen veriler çerçevesinde güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. EÖ ile ölçülen anne disiplin uygulamaları ve DDÖ ile ölçülen çocuk davranışları arasında bir ilişki olup olmadığına hem toplam puanlar hem de alt faktör puanları hesaplanarak bakılmıştır. Toplam EÖ puanı ve DDÖ'nün sosyal ilişkiler alt boyut puanı normal dağılım göstermediği için Spearman Korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

Çocukların DDÖ'den aldıkları puanlar ile çocuk cinsiyeti arasındaki ilişkiye ilişkisiz t-testi ile bakılmıştır. Çocukların DDÖ'den aldıkları puanların çocuk ve aileye ilişkin diğer demografik özellikler arasındaki ilişki ise Kruskal Wallis H testi ile sınanmıştır. Anlamlı farklılıkların kaynağını belirlemek için ise Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde anne disiplin uygulamaları ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiye yönelik bulgular ile çocuk davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Annelerin EÖ ve Çocukların DDÖ Toplam ve Alt Boyut Puanları Arasındaki İlişki

	TOP (EÖ)		ATT (EÖ)		ST (EÖ)		AGT (EÖ)		TOP (DDÖ)		İB (DDÖ)		Sİ (DDÖ)	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p	r	
TOP (EÖ)	1.00													
ATT (EÖ)	0.611**	,000	1.00											
ST (EÖ)	0.398**	,000	0.406**	,000	1.00									
AGT (EÖ)	0.691**	,000	0.248**	,000	0.127**	,009	1.00							
TOP (DDÖ)	-0.130**	,002	-0.095*	,031	-0.022	,648	-0.061	,169	1.00					
İB (DDÖ)	-0.106*	,016	-0.069	,131	-0.015	,761	-0.031	,508	0.957**	,000	1.00			
Sİ (DDÖ)	-0.113*	,011	-0.096*	,039	-0.016	,748	-0.060	,204	0.961**	,000	0.887**	,000	1.00	

** p < .01 * p < .05

Tablo 1'de görüldüğü üzere EÖ toplam puanı ile ölçeğin alt boyutları olan aşırı tepkisel tutum (ATT), saldırgan tutum (ST) ve aşırı gevşek tutum (AGT) puanları arasında pozitif yönde ve EÖ toplam puanı ile DDÖ toplam puanı arasında ise negatif yönde olmak üzere .01 düzeyinde; EÖ toplam puanı ile DDÖ'nin işbirliği (İB) ve sosyal ilişkiler (Sİ) alt boyut puanları arasında da negatif yönde olmak üzere .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. EÖ'nün alt boyutu olan ATT puanı ile ST ve AGT alt boyut puanları arasında pozitif yönde olmak üzere .01 düzeyinde; DDÖ toplam puanı ve Sİ alt boyut puanı arasında negatif yönde olmak üzere .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki vardır. ATT puanı ile DDÖ'nin İB alt boyutu puanı arasında da negatif bir ilişki olduğu ancak ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

EÖ'nün alt boyutu olan ST puanı ile AGT puanı arasında pozitif yönde olmak üzere .01 düzeyinde bir ilişki olduğu, DDÖ toplam puanı ve alt boyutları olan Sİ ve İB puanları arasında negatif yönde ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. EÖ'nün alt boyutu olan AGT puanı ile DDÖ toplam puanı ve alt boyutları olan Sİ ve İB puanları arasında negatif yönde ancak düşük düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. DDÖ toplam puanı ile alt boyutları olan Sİ ve İB alt boyut puanları arasında ve her iki alt boyutun puanları arasında pozitif yönde .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 2. Çocuğun Cinsiyetine Göre Dağılımı Çocukların DDÖ Toplam Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	t	Sd	P
Kız	269	154.667	26.325	3.019	562	0.003
Erkek	295	147.522	29.941			

Tablo 2'de görüldüğü gibi, DDÖ toplam puanı çocuğun cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (t(562) = 3.019, p < .01). Kız ve erkeklere ait puan ortalamalarına bakıldığında kızların puan ortalaması 154.667 iken erkeklerin puan ortalaması ise 147.522'dir. Bu durumda kızlar lehine anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Gruplara ait standart sapma puanlarına bakıldığında ise kızlara ait standart sapmanın erkeklere göre daha düşük olduğu söylenebilir. Bu sonuç, kızların erkeklere oranla DDÖ'den aldıkları puanların daha homojen olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Ailenin Çocuk Sayısı ve Çocuğa Bakan Kişiyeye Göre Çocukların DDÖ Toplam Puanlarının Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Çocuk Sayısı	N	Sıra Ortalama	Sd	χ^2	P	Anlamlı Farklılık (Mann Whitney U)
Tek	176	290.91	3	12.012	0.007	1-3, 2-3
İki	318	291.34				
Üç	61	214.96				

Dört ve Daha Fazla	9	263.33				
Çocuğa Bakan Kişi						
Anne	391	267.02	4	15.059	0.005	1-3, 1-4
Baba	5	302.30				
Büyükanne-Büyükbaba	108	304.94				
Bakıcı	28	369.66				
Diğer	32	316.55				

Tablo 3'de görüldüğü üzere, DDÖ'den alınan toplam puanlar ailenin çocuk sayısına ve çocuklarını okula göndermeden önce çocuğa bakan kişiye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Katılımcıların çocuk sayısına göre sıra ortalamaları tek, iki, üç çocuk ve dört ve daha fazla çocuğa göre sırasıyla 290.91, 291.34, 214.96 ve 263.33'dür. Buradan çocukların ailedeki çocuk sayısı arttıkça DDÖ'den aldıkları puanların azaldığı şeklinde yorum yapılabilir. Bu farklılığın hangi gruptan olduğunu belirlemek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sürecinde Benferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda çocuk sayısı bir ve iki olan katılımcıların çocuk sayısı üç olan katılımcılara göre DDÖ'den aldıkları puanların daha fazla olduğu söylenebilir. DDÖ toplam puanının okula gitmeden önce çocuğa bakan kişiye göre ortalamaları, anne, baba, büyükanne-büyükbaba, bakıcı ve diğerlerine göre sırasıyla 267.02, 302.30, 304.94, 369.66 ve 316.55'dir. İstatistiksel olarak da gruplar arasında fark bulunmuştur. Bu farklılığın kaynağını belirlemek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sürecinde Benferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda annenin baktığı çocukların, büyükanne-büyükbaba ve bakıcının baktığı çocuklara göre DDÖ'den aldıkları puanların daha az olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Çocukların DDÖ Toplam Puanlarının Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ailenin Ortalama Aylık Geliri	N	Sıra Ortalama	Sd	χ^2	P	Anlamlı Farklılık (Mann Whitney U)
0-500 TL	4	190,25	9	19,433	0.022	1-9,1-8
501-1000 TL	46	239,62				
1001-1500 TL	111	259,78				
1501-2000 TL	93	230,48				
2001-2500 TL	75	284,22				
2501-3000 TL	62	265,62				
3001-3500 TL	43	265,24				
3501-4000 TL	30	287,37				
4001-4500 TL	44	339,56				
5000 TL ya da daha fazla	25	278,82				
Toplam	531					

Tablo 4'e bakıldığında, DDÖ toplam puanları ile ailenin ortalama aylık geliri arasında istatistiksel olarak fark olduğu görülmektedir. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalara Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre istatistiksel fark, geliri 500 TL altında olan grup ile geliri 4001-4500 TL arasındaki grup arasında ve geliri 500 TL altında olan grup ile geliri 3501-4000 TL arasındaki grup arasındadır. Bu sonuçlar, ailenin ortalama aylık gelirinin çocukların DDÖ toplam puanları üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5. Anne Öğrenim Düzeyi ve İşine Göre Çocukların DDÖ Toplam Puanlarının Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Annenin Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ortalama	Sd	χ^2	P	Anlamlı Farklılık (Mann Whitney U)
Okur yazar değil ya da ilkokul	54	214.16	3	15.852	0.001	1-3, 1-4, 2-4, 3-4
Ortaokul	54	248.59				
Lise	228	271.63				
Üniversite	217	305.35				
Annenin İşİ						
Ev hanımı	327	256,55	4	21.26	0.00	1-5 1-2 1-4
Memur	98	327,09				
Özel sektör çalışanı	97	287,53				
Serbest meslek	9	320,33				
Diğer	28	350,00				

Tablo 5'te görüldüğü üzere, çocukların DDÖ'den aldıkları toplam puanlar anne öğrenim düzeyi ve işine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Anlamlı farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan ikili karşılaştırmalara Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Genel olarak annenin öğrenim düzeyi

artıkça çocukların DDÖ'den aldığı toplam puanın arttığı görülmektedir. Annesi ev hanımı olan çocukların puanları diğer çocukların puanlarına göre daha düşüktür. Bu sonuç, anne öğrenim düzeyinin DDÖ'den elde edilen puanlar üzerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6. Baba Öğrenim Düzeyine Göre Çocukların DDÖ Toplam Puanlarının Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Babanın Öğrenim Düzeyi	N	Sıra Ortalama	Sd	χ^2	P	Anlamlı Farklılık (Mann Whitney U)
İlkokul	48	245.91	3	11.021	0.012	1-4, 2-4
Ortaokul	54	236.60				
Lise	206	273.67				
Üniversite	252	302.08				

Tablo 6'da görüldüğü gibi, çocukların DDÖ toplam puanları babanın öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Baba öğrenim düzeyine göre puan ortalamaları; ilkokul mezunu ya da okur-yazar değil, ortaokul, lise, üniversite mezunu olmalarına göre sırasıyla 245.91, 236.60, 273.67 ve 302.08'dir. İstatistiksel farklılığın kaynağını belirlemek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U testi ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sürecinde Benferroni düzeltme tekniği kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar sonucunda babası üniversite mezunu olan çocukların ilkokul ve ortaokul mezunu olanlara göre DDÖ'den aldığı toplam puanın arttığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile babası üniversite mezunu olan çocukların puanlarının, babası ilkokul ve ortaokul mezunu olanlara oranla daha yüksek olduğu bu farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir.

Çalışma kapsamında ayrıca çocukların DDÖ'den aldıkları puanlar ile çocuğun doğum sırası, geçmiş okul deneyimi, mevcut okul öncesi kuruma devam süresi, annenin medeni durumu, aile yapısı, evde yaşayan kişi sayısı, ailenin algılanan sosyo ekonomik durumu, anne yaşı, baba yaşı ve babanın işi arasındaki ilişki de incelenmiştir. Ancak bu değişkenlerin çocukların DDÖ puanları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarının ebeveynlik uygulaması ve bazı demografik özelliklere göre incelenmesi amacı ile yapılan çalışmada ebeveyn tutumu ile çocuk davranışı arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Annelerin ebeveynlik ölçeğinden (EÖ) aldıkları toplam puan ile çocukların davranış toplam puanı ve alt boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Annelerin ebeveynlik ölçeğinden aldıkları toplam ve alt boyut puanlarının yüksek olması olumsuz anne disiplin uygulamalarına, öğretmenler tarafından doldurulan davranış derecelendirme ölçeği (DDÖ) toplam ve alt boyut puanlarının yükselmesi ise çocukta sosyal ve işbirliğine yönelik olumlu davranışlara işaret etmektedir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak anne olumsuz disiplin uygulamalarının çocuk davranışlarını olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Ayrıca EÖ alt boyutlarından aşırı gevşek tutum (AGT) ve saldırgan tutum (ST) ile DDÖ toplam puanı ve alt boyut puanları (işbirliği-İB ve sosyal ilişkiler-Sİ) arasında negatif yönde ancak düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki görülmesine karşın, aşırı tepkisel tutum (ATT) puanı ile DDÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan yola çıkarak, olumsuz anne disiplin uygulamalarından özellikle aşırı tepkisel tutumun çocuk davranışları (işbirliği ve sosyal ilişkiler boyutlarında) üzerinde aşırı gevşek tutum ve saldırgan tutuma oranla daha olumsuz bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu bulgular EÖ'nün kullanıldığı birçok araştırma bulgusu ile paralellik göstermektedir (Arney et al., 2008; Arnold et al., 1993; Freeman ve DeCoursey, 2007; Harvey et al., 2001; Irvine et al., 1999; Karazsia, van Dulmen ve Wildman, 2008; Reitman et al., 2001; Rhoades ve O'Leary, 2007; Steele et al., 2005).

Anne baba tutumu ile çocuk davranışları arasında ilişki olduğunu belirleyen Türkiye'de yapılmış çalışmalar da mevcuttur. Dursun, (2010), okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında düşük düzeyde de olsa bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Sertbaş (2006) ise çalışmasında anne baba tutumlarının, problem davranışların oluşumunda ya da gelişiminde büyük rol oynadığını belirtmiştir. Karakoç Demirkaya ve Abalı'nın (2012) yaptıkları çalışmada da çocuklardaki psikopatoloji varlığı ile annelerin olumsuz tutumları arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar ebeveyn tutumunun çocuk davranışlarında etkili olduğunu göstermektedir. Olumsuz ebeveyn tutumları çocukların diğer bireyler ile yapacağı işbirliği ve sosyal becerilerini engelleyebilmekte ve hatta bu yönlerde patolojik düzeyde davranış problemleri geliştirmelerine neden olabilmektedir.

Olumlu ebeveyn tutumu ise çocuklar üzerinde olumlu yönde etki ederek çocukların istedik davranışlar kazanmasında etkili olabilmektedir. Aktaş Özkafacı (2012) ve Özyürek (2015) annenin demokratik tutumunun çocukların sosyal beceri düzeyi üzerinde olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir. Benzer şekilde Günalp (2007), demokratik anne baba tutumunun, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğunu

diğer tutumların ise çocukların özgüven duygularının gelişimine anlamlı ve negatif yönde etkisi olduğunu tespit etmiştir.

Çalışmada çocuk davranışlarının anne tutumu ile ilişkisi dışında çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğine de bakılmıştır. Çocukların DDÖ'den aldıkları toplam puanın çocuğun cinsiyeti, ailedeki çocuk sayısı, okula gitmeden önce çocuğa bakan kişi, ailenin ortalama aylık geliri, anne öğrenim düzeyi, annenin çalışma durumu ve baba öğrenim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Kız çocuklar erkek çocuklara göre, tek ve iki kardeş olanlar daha çok kardeş olanlara göre, bakıcı tarafından bakılanlar diğerlerince bakılanlara göre daha yüksek puana sahiptirler. Ayrıca sosyoekonomik durumu iyi olanlar, anne ve babası üniversite mezunu olanlar da diğer çocuklara göre daha yüksek puana sahiptirler. Bu çalışma sonucuna benzer şekilde çocuğun cinsiyeti (Dursun,2010) ve annenin öğrenim düzeyi (Yaşar Ekici, 2015) değişkenlerinin çocuk davranışları ile ilişkili olduğunu belirleyen çalışmalar mevcuttur. Öte yandan çocuğun cinsiyeti (Aktaş Özkafacı, 2012; Sertbaş, 2006), ailenin sosyoekonomik düzeyi, baba öğrenim düzeyi ve çocuk sayısının çocuk davranışları üzerinde etkili olmadığını tespit etmiş çalışmalara da (Yaşar Ekici, 2015) rastlanmıştır. Çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmış olması çocuk davranışları üzerinde bu değişkenlerin etkililiğini düşündürmekle birlikte farklı değişkenlerin de etkili olabileceğini akla getirmektedir. Ayrıca çocukların davranışları üzerinde etkili olan bu faktörlerin yoğunluğu, süresi ya da çocuğun diğer özelliklerinin de etkisi ile çocukların etkilenme düzeyleri arasında da farkların olabileceği akla gelmektedir.

İncelenen değişkenlerden çocuğun doğum sırası, geçmiş okul deneyimi, okul öncesi eğitim kurumuna devam süresi, annenin medeni durumu, aile yapısı, evde yaşayan kişi sayısı, ailenin algılanan sosyoekonomik düzeyi, anne yaşı, baba yaşı ve babanın işi değişkenlerinin çocukların DDÖ'den aldıkları toplam puan üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Yaşar Ekici'de (2015) araştırmasında okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile anaokuluna devam etme süresi, anne ve babanın yaşı, babanın çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemiştir.

5. ÖNERİLER

Çalışma bulgularına göre olumsuz anne disiplin uygulamalarından özellikle aşırı tepkisel tutumun çocuk davranışları üzerinde aşırı gevşek tutum ve saldırgan tutuma oranla daha olumsuz bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle annelere yönelik eğitim programlarında aşırı tepkisel tutum yerine daha olumlu disiplin uygulamaları konusunda destek sağlanması önerilebilir. Ayrıca annelere, çocukları ile iletişimde ve disiplin uygulamalarında cinsiyete göre farklı davranmamaları gerektiği yönünde eğitimler verilebilir.

Çocuğun sosyalleşme ve bireyselleşme sürecinde anne ve babaların Türk aile yapısı içerisinde farklı roller üstlendiği dikkate alındığında, hem anne hem de babaların örnekleme dâhil edileceği çalışmalar ebeveynlik uygulamalarının çocuk davranışları üzerindeki etkisini daha bütüncül bir şekilde görebilmek adına yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- ADA, S., ve Çetin, M.Ö. (2002). *Eğitim ve öğretim ortamında disiplin nedir?* Ankara: Nobel Yayıncılık.
- AKSOY, A.B., Kılıç, Ş., ve Kahraman, Ö.G. (2009). "Asya kültürlerinde ebeveynlik stilleri ve uygulamaları", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 18(2), s. 14-25.
- AKTAŞ ÖZKAFACI, A.(2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALİSİNANOĞLU, F., ve Kesicioğlu, O.S. (2010). "Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Giresin İli örneği" *Kuramsal Eğitimbilim*, S. 3(1), s. 93-110.
- ALİSİNANOĞLU, F., ve Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi: Program örnekleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- AMUWO, S., Fabian, R., Tolley, G., Spence, A., ve Hill, J. (2004). "Child discipline and family decision-making", *Journal of Socio-Economics*, S.33, s. 153-173.
- ARI, R., ve Çağdaş, A. (1999). *4-5 yaş çocuklarında davranış derecelendirme ölçeği (DDÖ)*. IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- ARNEY, F. Rogers, H., Baghurst, P., Sawyer, M., ve Prior, M. (2008). "The reliability and validity of the Parenting Scale for Australian mothers of preschool-aged children", *Australian Journal of Psychology*, S. 60(1), s. 44-52.
- ARNOLD, D. S., O'Leary, S. G., Wolff, L. S., ve Acker, M. M. (1993). "The Parenting Scale: A measure of dysfunctional parenting in discipline situations", *Psychological Assessment*, S. 5(2), s. 137-144.
- AUSTİN, V.L., ve Sciarra, D.T. (2012). *Çocuk ve ergenlerde duygusal ve davranışsal bozukluklar* (Çev.Ed. M. Özkes). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- AYDIN, M.Z. (2007). *Ailede çocuğun ahlak eğitimi* (5. baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- BAHÇIVAN, R., ve Gençöz, S.T. (2005). "Türk aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleri ile olan ilişkisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, S. 20(55), s. 61-74.
- BRENNER, V., ve Fox, R.A. (1998). "Parental discipline and behavior problems in young children", *The Journal of Genetic Psychology*, S. 159(2), s. 251-256.

- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. baskı). Ankara: Pegem.
- CHAO, R.K. (2001). "Extending Research on the consequences of parenting style for Chinese Americans and European Americans", *Child Development*, S. 72(6), s. 1832-1843.
- COLLETT, B.R., Gimpel, G.A., Greenson, J. N., ve Gunderson, T. L. (2001). "Assessment of discipline styles among parents of preschool through school-age children", *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, S. 23, s. 163-170.
- ÇAĞDAŞ, A., ve Seçer, Z. (2010). *Anne-baba eğitimi* (4. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- ÇATAY, Z., Allen, R., ve Samstag, L.W. (2008). "Maternal Regulation Strategies in the United States and Turkey: A brief report", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, S. 39(5), s. 644-649.
- DEATER-DECKARD, K., ve Dodge, K.A. (1997). "Externalizing behaviour problems and discipline revisited: Nonlinear effects and variation by culture, context, and gender", *Psychological Inquiry*, S. 8(3), s. 161-175.
- DENİZ, Ü. (2011). "Çocuklarda olumlu davranış kazandırma", *Standard*, S. 585, s. 86-95.
- DENİZ KAN, Ü. (2008). "Methods of punishment used by Turkish mothers of preschoolers", *Perceptual and Motor Skills*, S. 106, s. 533-549.
- DİNÇER, Ç. (2000). "Pozitif disiplin tekniği ve çocuklarda öz denetimi sağlama yolları", *Milli Eğitim Dergisi*, S. 147, s. 17-20.
- DIX, T., Ruble, D.N., ve Robert J. Zambarano, R.J. (1989). "Mothers' implicit theories of discipline: Child effects, parent effects, and the attribution process", *Child Development*, S. 60, s. 1373-1391.
- DURŞUN, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- FREEMAN, K.A., ve DeCoursey, W. (2007). Further Analysis of the Discriminate Validity of the Parenting Scale. *Journal of Psychopathology Behavioral Assessment*, S. 29, s. 169-176.
- GANDER, M.J., ve Gardiner, H.W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (Çev. Ed. Onur, B.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- GERSHOFF, E.T., Grogan-Kaylor, A., Lansford, J.E., Chang, L., Zelli, A., Deater-Deckard, K., ve Dodge, K.A. (2010). "Parent discipline practices in an international sample: Associations with child behaviors and moderation by perceived normativeness", *Child Development*, S. 81(2), s. 487-502.
- GUAJARDO, N.R., Snyder, G., ve Petersen, R. (2009). "Relationships among parenting practices, parental stress, child behaviour, and children's social-cognitive development", *Infant and Child Development*, S. 18, s. 37-60.
- GUNNOE, M.L., Hetherington, E.M., ve Reiss, D. (1999). "Parental religiosity, parenting style, and adolescent social responsibility", *Journal of Early Adolescence*, S. 19(2), s. 199-225.
- GÜLAY, H. (2010). *Okul öncesi dönemde akran ilişkileri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- GÜNALP, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- HARVEY, E., Danforth, J. S., Ulaszek, W. R., ve Eberhardt, T. L. (2001). "Validity of the Parenting Scale for parents of children with attention-deficit/hyperactivity disorder", *Behaviour Research and Therapy*, S. 39, s. 731-743.
- HUMPHREYS, T. (1998). *Disiplin nedir? Ne değildir?* (Çev. Berat Çelik) (3. baskı). İstanbul: Epsilon.
- IRVINE, A. B., Biglan, A., Smolkowski, K., ve Ary, D. V. (1999). "The value of the Parenting Scale for measuring the discipline practices of parents of middle school children", *Behaviour Research and Therapy*, S. 37, s. 127-142.
- KARACA, N.H., Gündüz, H., ve Aral, N. (2011). "Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarının incelenmesi", *Kuramsal Eğitim Bilim*, S. 4(2), s. 65-76.
- KARAKOÇ Demirkaya, S. & Abalı, O. (2012). "Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem davranış sorunları ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S. 13(1), s. 67-74.
- KARAZSIA, B.T., van Dulmen, M.H.M., ve Wildman, B.G. (2008). "Confirmatory factor analysis of Arnold et al.'s Parenting Scale across race, age, and sex", *Journal of Child and Family Studies*, S. 17, s. 500-516.
- KERR, D.C.R., Lopez, N.L., Olson, S.L., ve Sameroff, A.J. (2004). "Parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender", *Journal of Abnormal Child Psychology*, S. 32(4), s. 369-383.
- KIRCAALİ-İFTAR, G. (2004). "How do Turkish mothers discipline children? An analysis from a behavioural perspective", *Child: Care, Health ve Development*, S. 31(2), s. 193-201.
- KOCH, P.R. (2008). *Speaking of discipline: The nexus between discipline, parental type, parental role strain and achievement*. Unpublished doctoral dissertation, University of South Carolina (UMI Number: 3332254).
- KOTCHICK, B.A., ve Forehand, R. (2002). "Putting parenting in perspective: A discussion of the contextual factors that shape parenting practices", *Journal of Child and Family Studies*, S. 11(3), s. 255-269.
- KUTLU, L., Batmaz, M., Bozkurt, G., Gençtürk, N., ve Gül, A. (2007). "Annelere çocukluklarında uygulanan ceza yöntemleri ile çocuklarına uyguladıkları ceza yöntemleri arasındaki ilişki", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, S. 8, s. 22-29.
- LASKEY, B.J., ve Cartwright-Hatton, S. (2009). "Parental discipline behaviours and beliefs about their child: Associations with child internalizing and mediation relationships", *Child: Care, Health and Development*, S. 35(5), s. 717-727.
- MARSHALL, M. (2005). "Discipline without stress, punishments, or rewards", *The Clearing House*, S. 79 (1), s. 51-54.
- METEYER, K.B., ve Perry-Jenkins, M. (2009). "Dyadic parenting and children's externalizing symptoms", *Family Relations*, S. 58, s. 289-302.
- MORAWSKA, A., Winter, L., ve Sanders, M. R. (2009). "Parenting knowledge and its role in the prediction of dysfunctional parenting and disruptive child behaviour", *Child: Care, Health and Development*, S. 35(2), s. 217-226.
- O'LEARY, S.G., Slep, A.M., ve Reid, M.J. (1999). "A longitudinal study of mothers' overreactive discipline and toddlers' externalizing behavior", *Journal of Abnormal Child Psychology*, S. 27(5), s. 331-341.
- ÖZDİKMENLİ-DEMİR, G. ve Sayıl, M. (2009). "Individualism-collectivism and conceptualizations of interpersonal relationships among Turkish children and their mothers", *Journal of Social and Personal Relationships*, S. 26(4), s. -387.
- ÖZYÜREK, A. (2015). "Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi", *Milli Eğitim Dergisi*, S. 44(206), s. 106-120.
- PEARCE, L.D., ve Axinn, W.G. (1998). "The impact of family religious life on the quality of mother-child relations", *American Sociological Review*, S. 63(6), s. 810-828.
- REITMAN, D., Currier, R. O., Hupp, S. D. A., Rhode, P. C., Murphy, M. A., ve O'Callaghan, P.M. (2001). "Psychometric characteristics of the Parenting Scale in a Head Start population", *Journal of Clinical Child Psychology*, S. 30, s. 514-524.
- RHOADES, K.A., ve O'Leary, S.G. (2007). "Factor structure and validity of the Parenting Scale", *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, S. 36(2), s. 137-146.

- RICHERSON, L.A. (2007). *Behavioral, cognitive, and affective predictors of child conduct problems in the context of parent-child interactions*. Unpublished doctoral dissertation, Ohio University, OH.
- RODRIGUEZ, C.M. ve Eden, A.M. (2008). "Disciplinary style and child abuse potential: Association with indicators of positive functioning in children with behavior problems", *Child Psychiatry and Human Development*, S. 39, s. 123-136.
- RODRIGUEZ, C.M. (2008). "Ecological predictors of disciplinary style and child abuse potential in a Hispanic and Anglo-American sample", *Journal of Child and Family Studies*, S. 17, s. 336-352.
- SCHULZE, P.A., Harwood, R.L., Schoelmerich, A., ve Leyendecker, B. (2002). "The cultural structuring of parenting and universal developmental tasks", *Parenting: Science and Practice*, S. 2(2), s. 151-178.
- SEÇER, Z., Çeliköz, N., ve Yaşa, S. (2007). "Bazı kişisel özelliklerine göre okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 2007(18), s. 425-438.
- SERTBAŞ, N. (2006). *İlköğretim öğrencilerinde davranış problemleri ve yordayan değişkenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- SOCOLAR, R., Savage, E., ve Evans, H. (2007). "A longitudinal study of parental discipline of young children", *Southern Medical Journal*, S. 100(5), s. 472-477.
- STEELE, R. G., Nesbitt-Daly, J. S., Daniel, R. C., ve Forehand, R. (2005). "Factor structure of the Parenting Scale in a low-income African American sample", *Journal of Child and Family Studies*, S. 14, s. 535-549.
- SÜBAŞI, G., ve Şehirli, N. (2010). "Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, S. 18(3), s. 789-804.
- SÜMER, N., Demirutku, K., ve Özkan, T. (2005). *Araştırma teknikleri*. İstanbul: Morpa.
- TAHİROĞLU, A.Y., Bahalı, K., Avcı, A., Seydaoğlu, G., ve Uzel, M. (2009). "Ailedeki disiplin yöntemleri, demografik özellikler ve çocuklardaki davranış sorunları arasındaki ilişki", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, S. 16(2), s. 67-82.
- TUFEKÇİ, A., ve Deniz, Ü. (2014). "An adaptation study of the parenting scale into Turkish", *European Journal of Research on Education*, S. 2(2), s. 192-201.
- YAĞMURLU, B., Sanson, A., ve Köymen, S.B. (2005). "Ebeveynlerin ve çocuk mizacının olumlu sosyal davranış gelişimine etkileri: Zihin kuramının belirleyici rolü", *Türk Psikoloji Dergisi*, S. 20(55), s. 1-20.
- YAŞAR EKİCİ, F. (2015). "Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocukların Sosyal Becerileri İle Aile Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, S. Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı (1), s. 223-259.
- YAVUZER, H. (2004). *Çocuğu tanımak ve anlamak* (4. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.